EVROPSKA KOMISIJA

Bruselj, 9.2.2010
COM(2010)47 konč.

POROČILO KOMISIJE SVETU IN EVROPSKEMU PARLAMENTU

o izvajanju Direktive Sveta 91/676/EGS o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov na podlagi poročil držav članic za obdobje 2004–2007

SEC(2010)118

POROČILO KOMISIJE SVETU IN EVROPSKEMU PARLAMENTU

o izvajanju Direktive Sveta 91/676/EGS o varstvu voda pred onesnaževanjem z nitrati iz kmetijskih virov na podlagi poročil držav članic za obdobje 2004–2007

1. UVOD

Direktiva Sveta 91/676/EGS (v nadaljevanju: direktiva o nitratih) je namenjena varstvu voda pred onesnaževanjem, ki ga povzročajo ali izzovejo nitrati iz kmetijskih virov, s številnimi koraki, ki jih morajo izpolniti države članice: spremljanje stanja voda (glede koncentracije nitratov in trofičnega statusa); opredelitev voda, ki so onesnažene ali v nevarnosti, da se onesnažijo; imenovanje ranljivih območij (območja, s katerih se voda steka v opredeljene vode); določitev kodeksov dobre kmetijske prakse in delovnih programov (sveženj ukrepov za preprečevanje in zmanjšanje onesnaženja z nitrati) ter najmanj vsaka 4 leta pregled imenovanja ranljivih območij in delovnih programov.

V členu 10 direktive o nitratih se zahteva, da države članice predložijo Komisiji poročilo vsaka štiri leta po notifikaciji te direktive. To poročilo mora vsebovati podatke o kodeksih dobre kmetijske prakse, imenovanih ranljivih območjih, rezultatih spremljanja stanja voda in povzetek ustreznih vidikov delovnih programov, izdelanih za območja, ranljiva za onesnaževanje z nitrati.

Cilj tega poročila je obvestiti Evropski parlament in Svet o stanju izvajanja direktive o nitratih v skladu s členom 11. Temelji na podatkih, ki so jih predložile države članice za obdobje 2004–2007, priložene pa so mu zbirne karte obremenitev s hranili iz kmetijskih virov, kakovosti vode in imenovanih območij, ranljivih za onesnaževanje z nitrati, ki so vključene v Delovni dokument služb Komisije **(Staff Working Document -** SEC(2010)118**)**. Tokrat je poročilo prvič predložilo vseh 27 držav članic[1]. Poročilo se torej predvsem nanaša na EU-27, vključuje pa tudi primerjavo s tretjim poročevalnim obdobjem za prejšnje EU-15 in nekatere nove države članice. Primerjava s prejšnjim poročevalnim obdobjem ni možna za vse nove države članice, ker je bilo za mnoge od njih to prvo poročilo[2]. Poročila so bila predložena v obdobju 2008–2009. Več držav članic je v letu 2009 zagotovilo dodatne informacije, v glavnem v zvezi s podatki o kakovosti vode.

2. RAZVOJ KMETIJSKIH OBREMENITEV OD ZADNJEGA POROČEVALNEGA OBDOBJA

Postopno zmanjšanje porabe mineralnega dušikovega gnojila, ki se je začelo v zgodnjih devetdesetih letih, se je v obdobju 2004–2007 za EU-15 stabiliziralo. Na ravni EU-27 pa poraba dušika kaže rahlo naraščajoč trend[3]. V primerjavi z zadnjim

---

1 Vključno z Romunijo in Bolgarijo, čeprav zanje to še ni obvezno. Bolgarija je zajela tudi podatke o kakovosti vode za obdobje 2000–2003

2 Ciper, Češka republika, Estonija in Madžarska so leta 2004 pripravile poročilo za obdobje 2000–2003.

3 Glejte sliki 1A in 1B v SWD

poročevalnim obdobjem je skupna letna količina mineralnega dušikovega gnojila ostala stabilna, okrog 9 milijonov ton, v EU-15[4], v EU-27 pa se je povečala za 6 %, od 11,4 na 12,1 milijonov ton.

Poraba mineralnih fosfornih gnojil se je v primerjavi z zadnjim poročevalnim obdobjem v EU-15 zmanjšala za 9 %, v EU-27 pa se je znižala samo za 1 %[4].

Padajoči trend števila živali, ugotovljen v zadnjem poročevalnem obdobju, se je v obdobju 2004–2007 stabiliziral. Primerjava med letoma 2003 in 2007[5] kaže, da se je v EU-15 število prašičev in perutnine – razen kokoši nesnic– znižalo, število koz, ovac in goveda pa se je nekoliko povečalo. Število molznega goveda se je v EU-15 povečalo za 7,6 %. Za EU-27 se opažajo podobni trendi, vendar se ugotavlja izrazitejše zmanjšanje števila perutnine – razen kokoši nesnic.

Količina dušika iz živinoreje, ki se vsako leto raztrosi po kmetijskih zemljiščih, se je v EU-27 med letoma 2003 in 2007 zmanjšala od 9,4 na 9,1 milijonov ton, v EU-15 pa od 7,9 na 7,6. Med državami članicami obstajajo velike razlike v kmetijski obremenitvi[6]. Območja z visoko obremenitvijo s hranili zajemajo med drugim Nizozemsko, Belgijo-Flandrijo in Francijo-Bretanjo. Države članice v vzhodni Evropi imajo na splošno nižje obremenitve zaradi nižjega vnosa gnojil in gostote živine.

Prispevek obremenitev iz kmetijskih virov k obremenitvi površinskih voda z dušikom se v mnogih državah članicah znižuje. Kljub temu ostaja relativni prispevek iz kmetijskih virov visok. V večini držav članic je kmetijstvo odgovorno za več kot 50 % skupnega izpusta dušika v površinske vode. Delež obremenitev povodij z dušikom, ki izhaja iz razpršenih virov, ostaja visok na velikih območjih Evrope[7].

3. KAKOVOST VODE, STANJE IN TRENDI

Mreže za spremljanje stanja

Ustrezno spremljanje stanja vode je ključno za oceno kakovosti vode in zahteva reprezentativno mrežo za spremljanje na celotnem ozemlju za podzemne, površinske in tudi za morske vode. Več držav članic vključuje spremljanje nitratov v mreže za spremljanje, vzpostavljene v skladu z okvirno direktivo o vodah[8]. Za to poročevalno obdobje je bilo 50 % opazovalnih postaj iz 10 držav članic vključenih v podatkovne zbirke tako direktive o nitratih kot tudi okvirne direktive o vodah.

V EU-27 je skupno število krajev vzorčenja za podzemne vode 31.000, za površinske vode pa 27.000. Število krajev v EU-12 je znatno nižje kot v EU-15 in znaša za podzemne vode 7 000, za površinske vode pa 5 000. V primerjavi s prejšnjim poročevalnim obdobjem se je v EU-15 število krajev vzorčenja za podzemne vode povečalo od 20 000 na 24 000, število krajev vzorčenja za površinske vode pa je

---

4 Na podlagi statističnih podatkov OECD za obdobje 2003–2007. Podatkovna zbirka nima podatkov za Belgijo in Irsko. Irska je poslala svoje številske podatke.

5 Glejte preglednico 3 v SWD.

6 Glejte karte 1 to 6 v SWD.

7 Glejte karto 7 v SWD.

8 Direktiva 2000/60/ES.

ostalo enako, 22 000. Skupno število istih krajev kot v prejšnjem poročevalnem obdobju (ta istovetnost poenostavlja izračun trendov) je bilo za podzemno vodo 18 000, za površinsko vodo pa 14 000.

Povprečna gostota krajev vzorčenja za podzemne vode je 13,7 na 1000 km^2, z najvišjo gostoto v Belgiji, na Malti in Danskem (99, 44 oziroma 34 krajev na 1000 km^2) ter najnižjo na Finskem, Švedskem in v Litvi (0,2, 0,4 oziroma 0,8 krajev na 1000 km²). Večina držav članic je zagotovila podatke o spremljanju stanja podzemnih voda za različne globine, ki segajo od 0-5 do več kot 30 m. Nekaj držav članic je zagotovilo informacije o pogostosti spremljanja, ki so od enkrat (Nizozemska) do štirikrat letno (Belgija, Francija, Slovenija in Slovaška).

Povprečna gostota krajev vzorčenja za površinske sladke vode je 7,4 na 1000 km^2 površine zemljišča, z najvišjo gostoto na Malti, v Belgiji in Združenem kraljestvu (s 114, 29 oziroma 36 na 1000 km^2) in najnižjo na Finskem (0,5 krajev na 1000 km²). Večina držav z morskimi vodami ima tudi morska merilna mesta. Pogostost spremljanja za površinske vode je od 7,4-krat na leto v Romuniji do 26-krat na leto na nekaterih merilnih mestih v Nemčiji in Sloveniji.

Države članice so zagotovile geografsko opredeljene podatke v zvezi s kakovostjo vode, na podlagi katerih so se lahko izdelale zbirne karte[9] o kakovosti vode v zvezi z onesnaženjem z nitrati in trofičnim statusom voda.

Podzemne vode

V obdobju 2004–2007 so na 15 odstotkih opazovalnih postaj v EU-27 povprečne koncentracije nitratov presegale 50 mg dušika na liter[10], na 6 odstotkih so bile v razponu od 40 do 50 mg nitratov na liter, na 13 odstotkih pa v razponu 25–40 mg nitratov na liter. Na približno 66 odstotkih opazovalnih postaj za podzemne vode je bila koncentracija nitratov manj kot 25 mg na liter. Številke za EU-15 so: na 17 odstotkih postaj presegajo 50 mg na liter, na 6 odstotkih so v razponu 40 do 50 mg na liter, na 15 odstotkih so v razponu 25–40 mg na liter, na 62 odstotkih pa so nižje od 25 mg na liter[11]. Regije z visokimi koncentracijami (več kot 40 mg na liter) so deli Estonije, jugovzhod Nizozemske, Belgija-Flandrija, osrednja Anglija, več delov Francije, severna Italija, severovzhodna Španija, jugovzhodna Slovaška, južna Romunija, Malta in Ciper. Relativno visoke vrednosti so tudi na številnih postajah vzdolž sredozemske obale.

Trendi v kakovosti podzemnih voda

Večina držav članic, ki so predložile poročila za zadnje preteklo obdobje, je primerjala podatke iz tekočega obdobja z zadnjim preteklim obdobjem, vključno z nekaterimi novimi državami članicami (Bolgarija, Ciper, Estonija in Madžarska[12]). Švedska ni poslala trendov, ker imajo skoraj vse njene podzemne vode manj kot 25 mg nitratov na liter in ker so za to poročevalno obdobje ocenili manj merilnih mest.

---

9 Glejte karte 8–15 v SWD.

10 50 mg NO_3-/l je mejna vrednost, določena v direktivi o nitratih.

11 Glejte sliko 2 v SWD.

12 Češka v predloženem poročilu za obdobje 2000–2003 ni zagotovila podatkov o kakovosti vode, kar ne omogoča analize trendov.

Za Grčijo ni bilo mogoče določiti trendov zaradi pomanjkanja podatkov, za Poljsko, Litvo, Latvijo, Malto, Romunijo, Slovenijo ter Slovaško pa zato, ker so poročilo predložile prvič.

Primerjava s podatki iz prejšnjega poročevalnega obdobja[13] kaže, da na ravni EU-15[14] prevladujejo stabilni in padajoči trendi (66 odstotkov opazovalnih postaj, od tega 30 odstotkov s padajočim trendom). Vendar pa 34 odstotkov opazovalnih postaj še vedno kaže rastoči trend. V novih državah članicah, ki so primerjale podatke s prejšnjim obdobjem (Bolgarija, Ciper, Estonija in Madžarska), so trendi na 80 odstotkih postaj stabilni, 11 odstotkov postaj kaže padajoč trend, 9 odstotkov pa kaže naraščajoč trend. Države članice z naraščajočim trendom na več kot 30 odstotkih opazovalnih postaj so bile Belgija, Francija, Španija, Portugalska, Nemčija, Irska, Italija in Združeno kraljestvo. Vendar te države članice, razen Irske, kažejo podobne ali celo višje odstotke postaj, kjer se kakovost izboljšuje. Analiza trendov po razredih kakovosti vode[15] kaže, da v več državah članicah, vključno z Belgijo, Dansko, Grčijo, Španijo, Francijo, Irsko, Italijo, Nizozemsko in Združenim kraljestvom, delež točk, ki presegajo 50 mg na liter, še vedno narašča. Delež, ki presega 50 mg na liter, se je znižal v Avstriji, Nemčiji, na Finskem, v Luksemburgu in na Portugalskem. Seveda pa je treba podatke razlagati previdno, saj so mnoge države članice znatno povečale gostoto spremljanja, kar bi lahko vplivalo na delež točk v posameznem razredu kakovosti.

Globina podzemnih voda

Globlja podzemna voda je manj onesnažena kot plitva podzemna voda. Globina sloja z najvišjim deležem mest, ki presegajo 50 mg na liter, je med 5 in 15 m[16].

Površinska sladka voda

V obdobju 2004–2007 je 21 odstotkov opazovalnih postaj za površinske vode v EU-27 prikazalo povprečne koncentracije nitratov, ki so bile nižje od 2 mg na liter, 37 odstotkov pa med 2 in 10 mg na liter. Na 3 odstotkih postaj je bilo povprečje koncentracije med 40 mg na liter in 50 mg na liter, več kot 50 mg na liter pa tudi na 3 odstotkih postaj. Številke za EU-15 so: na 24 odstotkih postaj manj kot 2 mg na liter, na 30 odstotkih med 2 in 10 mg na liter, na 4 odstotkih med 40 mg in 50 mg na liter, takih, ki presegajo 50 mg na liter, pa je tudi 4 odstotke.

Države članice z najvišjim deležem postaj z manj kot 2 mg/l so bile Švedska (97 %), Bolgarija (76 %), Finska (59 %) in Portugalska (50 %). Države članice z najvišjim deležem postaj z več kot 50 mg/l pa so bile Malta (43 %), Belgija (10 %) in Združeno kraljestvo (7 %)[17].
Visoke vrednosti, ki presegajo 40 mg/l, kažejo zlasti Anglija, Flandrija in Bretanja. V novih državah članicah deli Češke republike in Madžarske ter nekaj območij na

13 Glejte sliko 3 v SWD.
14 Razen Švedske zaradi prej omenjenih razlogov.
15 Glejte preglednico 1 v SWD.
16 Glejte sliko 4 v SWD.
17 Glejte sliko 5 v SWD.

Poljskem kažejo zvišane koncentracije (več kot 25 mg/l) nitratov v površinskih vodah[18]

Trendi v kakovosti površinske sladke vode

V primerjavi z zadnjim poročevalnim obdobjem se koncentracije nitratov znižujejo ali ostajajo enake na 70 odstotkih merilnih mest v EU-15. Francija (18 %) ima najvišji delež postaj, kjer se kakovost izboljšuje[19], Grčija[20] (41 %) in Luksemburg (30 %) pa imata najvišji odstotek postaj, kjer se kakovost voda znižuje[21]. Italija in Belgija imata relativno visok delež postaj, kjer se kakovost izboljšuje (10 % za Italijo, 13 % za Belgijo), pa tudi podoben delež, kjer se kakovost znižuje. Regije z relativno visokim deležem koncentracij nitratov, ki močno narašča, vključujejo tudi zahodno Anglijo, Grčijo in vzhodni del delte Pada v Italiji[22]. Vendar slednja kaže tudi relativno velik delež z močno padajočim trendom. Med novimi državami članicami, ki so predložile poročila o trendih, ima Ciper (26 %) najvišji delež trendov, ki se izboljšujejo, Estonija (10 %) pa ima najvišji delež padajočih trendov.[23] Analiza trendov po razredih kakovosti vode[24] kaže, da se delež točk, ki presegajo 50 mg na liter, še vedno povečuje v več državah članicah, zlasti v Belgiji in Združenem kraljestvu. Delež, ki presega 50 mg na liter, se je znižal v Franciji in Italiji, več držav članic EU-15 pa ne kaže vrednosti, ki presegajo 50 mg na liter površinskih voda (Avstrija, Nemčija, Grčija, Finska, Irska, Luksemburg, Portugalska in Švedska). Vendar pa je treba podatke razlagati previdno, saj bi lahko spremembe pri gostoti spremljanja vplivale na delež točk v razredu kakovosti.

Trofični status površinskih voda

Za oceno trofičnega statusa površinskih sladkih voda so države članice uporabile različna merila, kar otežuje primerjavo trofičnega statusa voda med državami članicami. Pogosto uporabljeni parametri so klorofil a, skupni dušik, skupni fosfor in ortofosfat in 17 držav članic je poročalo o trofičnem statusu svojih voda z uporabo enega ali več teh parametrov. 40 odstotkov EU postaj[25], ki so poročale o trofičnem statusu, je površinsko vodo opredelilo kot oligotrofično ali ultraoligotrofično, 33 odstotkov postaj pa je vodo opredelilo kot evtrofično ali hipertrofično. Malta in Madžarska imata najvišji delež hipertrofičnih voda, Bolgarija in Latvija pa najvišji delež oligotrofičnih voda[26].
Vse države članice, ki imajo morske vode, niso poročale o njihovi kakovosti, kar v okviru tega poročila precej otežuje oceno na evropski ravni.

---

18 Glejte karte 11, 12 in 14 v poglavju I v SWD.

19 Znižanje koncentracij nitratov za najmanj 5 mg na liter.

20 Grčija je zagotovila posodobljen sveženj podatkov, vendar se zaradi pozne predložitve niso mogli upoštevati, zato so predstavljeni prvi predloženi podatki.

21 Povečanje koncentracij nitratov za najmanj 5 mg na liter.

22 Glejte karto 13 v SWD.

23 Glejte sliko 6 v SWD.

24 Glejte preglednico 2 v SWD.

25 EU-27, brez Cipra, Danske, Estonije, Grčije, Italije, Francije, Luksemburga, Nizozemske, Poljske in Združenega kraljestva zaradi pomanjkanja podatkov ali nepopolnih podatkov.

26 Glejte sliko 7 v SWD.

4. IMENOVANJE OBMOČIJ, RANLJIVIH ZA ONESNAŽEVANJE Z NITRATI

Države članice morajo kot ranljiva območja imenovati vsa območja na svojem ozemlju, s katerih se voda steka v onesnažene vode ali vode, ki so v nevarnosti, da se onesnažijo, če ni ukrepov. Države članice morajo najmanj vsaka štiri leta pregledati in na podlagi rezultatov spremljanja voda po potrebi popraviti imenovanje območij, ranljivih za onesnaževanje z nitrati. Države članice se lahko namesto imenovanja posebnih območij odločijo tudi za uporabo delovnega programa na celotnem ozemlju. Avstrija, Danska, Finska, Nemčija, Irska, Litva, Luksemburg, Malta, Nizozemska in Slovenija so sprejele pristop celotnega ozemlja.

39,6 odstotkov območja EU-27[27] je bilo imenovanega kot ranljivo območje, vključno z območjem držav članic, ki so uporabile pristop celotnega ozemlja. V primerjavi s prejšnjim poročevalnim obdobjem se je celotno območje EU-15, imenovano kot ranljivo območje ali območje pristopa celotnega ozemlja, povečalo za 1 % in zdaj obsega 44,6 odstotkov celotnega območja EU-15. V obdobju 2004–2007 so svoje ranljivo območje povečale zlasti Portugalska, Belgija in Italija. V obdobju 2008–2009 pa je imenovano območje povečala tudi Španija.

5. DELOVNI PROGRAMI

Države članice morajo izdelati enega ali več delovnih programov, ki veljajo za imenovana ranljiva območja ali za celotno ozemlje, če so izbrale pristop celotnega ozemlja. Ti delovni programi bi morali vključevati vsaj merila, navedena v prilogah II in III direktive o nitratih, ki se med drugim nanašajo na obdobja v letu, ko je gnojenje prepovedano, najmanjšo zahtevano skladiščno zmogljivost za živinsko gnojilo, omejitev vnosa gnojil v tla ter vnos gnojil v tla v bližini voda ali na pobočjih.

Vse države članice so za svoja ozemlja izdelale enega ali več delovnih programov in v svojih poročilih zagotovile informacije o novih delovnih programih ter spremembah na podlagi zahtevanega periodičnega pregleda.

Več držav članic, vključno s Francijo, Portugalsko, Španijo, Združenim kraljestvom, Belgijo, Italijo, Poljsko in Romunijo, je uporabilo možnost izdelave in izvajanja različnih delovnih programov na posameznih območjih, ranljivih za onesnaževanje z nitrati, ali na delih teh območij, ki jo predvideva direktiva o nitratih.

Večina delovnih programov zajema zahtevane ukrepe; vendar pa je treba nekatere dodatno okrepiti, da bi zadostno ščitili kakovost vode pred onesnaževanjem z dušikom. Glavne pomanjkljivosti se nanašajo na določbe o skladiščenju, uravnoteženo gnojenje in določitev obdobij, v katerih je gnojenje prepovedano.

Direktiva o nitratih omejuje vnos nitratov iz živinskega gnojila na imenovanih območjih, za katera veljajo delovni programi, na 170 kg N/ha letno. Ta standard vnosa je določen v skoraj vseh delovnih programih.

Skladiščna zmogljivost za gnojilo se je v tem poročevalnem obdobju dodatno povečala. Kljub temu je nezadostna skladiščna zmogljivost za gnojilo med največkrat

[27] Na podlagi podatkov za leto 2007, glejte preglednico 4, sliko 8 in karto 16 v SWD.

navedenimi težavami, na katere so naletele države članice med izvajanjem delovnih programov. Skladiščna zmogljivost bi morala biti zadostna, da bi zajela obdobja, v katerih je uporaba gnoja prepovedana ali neprimerna zaradi podnebnih razmer. Navaja se, da gradnjo novih skladiščnih zmogljivosti ovira pomanjkanje finančnih sredstev pri kmetovalcih.

Večina kmetovalcev, ki se nadzorujejo, je prikazala visoko skladnost z ukrepi delovnih programov. Vendar pa so poročali o naslednjih težavah pri izvajanju delovnih programov:

- vodenje točnih evidenc o vnosu gnoja in gnojila pri kmetovalcih

- nizka stopnja ozaveščenosti pri kmetovalcih, posebej pri majhnih gospodarstvih. Mnogi taki kmetovalci zaradi pomanjkanja znanja težko razumejo ukrepe delovnih programov.

Nekatere države članice (npr. Avstrija, Nizozemska) poročajo, da se je skupna ozaveščenost kmetovalcev v zvezi z naravnim okoljem spremenila v pozitivnem smislu, kar se kaže, na primer, v izboljšanem ravnanju z gnojem in gnojili.

Poglavje III Delovnega dokumenta služb Komisije navaja nekatere primere napredka v delovnih programih pri več državah članicah.

Komisija je seznanjena tudi s povečanim zanimanjem za pobude o predelavi živinskega gnojila. V več državah članicah, posebej v regijah z intenzivno živinorejsko proizvodnjo in visokimi presežki hranil, se živinsko gnojilo predeluje za proizvodnjo končnih proizvodov za izvoz, ki se lahko prevažajo, ali proizvodov s spremenjenim hranilnim količnikom, ki omogoča izboljšanje upravljanja s hranili in znižanje presežkov hranil. Tehnike predelave segajo od preprostega ločevanja na tekočo in trdno frakcijo do naprednejših tehnik, kot so sušenje, kompostiranje ali sežiganje trdnih frakcij ter biološka obdelava, membranska filtracija in fizikalno-kemijske tehnike za tekoče frakcije. Tehnike se pogosto kombinirajo s procesi presnavljanja v napravah za proizvodnjo energije iz bioplina. Zanimiva je tudi vzpostavitev več velikih zadružnih pobud, v katerih velike skupine kmetovalcev skupaj vlagajo v obrate za predelavo živinskega gnojila. Take pobude zdaj obstajajo zlasti v Španiji, na Nizozemskem in v Belgiji.

Omeniti je treba tudi, da obstaja med živinorejci povečano zanimanje za uporabo prilagojenih tehnik krmljenja, kakor so krma z nizko vsebnostjo dušika, večfazno krmljenje s prilagojeno krmo v odvisnosti od faze rasti in napredno upravljanje krmljenja, ki izboljšujejo skupno učinkovitost uporabe krme pri živalih. Napredne tehnike predelave krmil prispevajo k izboljšanju učinkovitosti pretvorbe krme in zmanjšanju izločanja hranil.

6. ODSTOPANJA

Direktiva o nitratih nudi možnost odstopanja v zvezi z največjo količino 170 kg dušika na hektar na leto za živinsko gnojilo, če se dokaže, da so cilji direktive kljub temu izpolnjeni in da odstopanje temelji na objektivnih merilih, kakor so dolga rastna doba, posevki, ki sprejmejo veliko dušika, velika neto količina padavin ali tla z veliko zmogljivostjo denitrifikacije. Za odobritev odstopanja je potrebna odločba

Komisije na podlagi mnenja regulativnega odbora za nitrate, ki Komisiji pomaga pri izvajanju direktive. Ustrezna imenovanja območij, ranljivih za onesnaževanje z nitrati, in delovni programi, ki so popolnoma usklajeni z direktivo, so predpogoj za vsako odstopanje, odstopanje pa velja samo za čas trajanja delovnega programa. Seznam odstopanj, odobrenih do decembra 2009, je v poglavju II Delovnega dokumenta služb Komisije.

7. NAPOVED KAKOVOSTI VODE

Številne države članice so predložile elemente metod ocenjevanja (analize trendov in modele simulacije) za oceno trendov kmetijskih obremenitev in/ali razvoja kakovosti vode. Informacij niso zagotovili Ciper, Francija, Grčija, Latvija, Malta, Portugalska, Romunija in Slovenija. Irska ni predložila modelov simulacije, vendar je navedla ukrepe in razvoje dogodkov, ki bi verjetno pozitivno vplivali na kakovost vode v prihodnosti.

Enako kot v zadnjem poročevalnem obdobju so samo nekatere države članice zagotovile količinske podatke o časovnem razporedu, v okviru katerega je napovedano doseganje stabilizacije onesnaženja ali obnovitev kakovosti vode. Mnoge države članice so poudarile težave pri izdelavi take napovedi in se večinoma sklicujejo na negotovosti v zvezi s podnebnimi in transportnimi procesi v tleh in dejstvo, da se razen kmetijskih ukrepov za izboljšanje kakovosti vode uporabljajo tudi drugi ukrepi.

Na splošno bo kljub doseženemu izboljšanju kakovosti vode še vedno trajalo več let ali desetletij, preden se lahko doseže popolna obnovitev kakovosti vode na podlagi izvajanja delovnih načrtov in spremembe kmetijske prakse. V nekaterih redkih primerih, pri katerih je zagotovljen časovni razpored za znatno obnovo kakovosti vode, ta traja od 4–8 let (Nemčija in Madžarska) do več kot nekaj desetletij za globlje podzemne vode (Nizozemska).

8. POSTOPKI ZA UGOTAVLJANJE KRŠITEV

Izvajanje direktive o nitratih še ni popolno, večinoma zaradi nezadostnega imenovanja območij, ranljivih za onesnaževanje z nitrati, in neskladnosti delovnih programov. Komisija stalno razpravlja z vsemi državami članicami, da bi dosegla skladno izvajanje, in ima zdaj tri odprte primere kršitev. Zadeva proti Španiji se nanaša na imenovanje ranljivih območij in vsebino delovnih programov, zadeva proti Franciji in Luksemburgu pa se nanaša na delovne načrte.

9. POVEZAVE Z DRUGIMI POLITIKAMI EU

Direktiva o nitratih je tesno povezana z drugimi politikami EU na področju vode, zraka, podnebnih sprememb in kmetijstva. Izkušnje pri izvajanju in naprednejši znanstveni vpogledi v sinergijske učinke ukrepov v delovnih programih v zvezi z nitrati kažejo vrednost popolnega izvajanja politik. Nedavna študija[28] o celovitih

[28] Poročilo Komisije „Celoviti ukrepi v kmetijstvu za zmanjšanje emisij amoniaka“, Alterra, 2007

ukrepih v kmetijstvu za zmanjšanje emisij amoniaka je pokazala, da izvajanje direktive o nitratih prinaša pomembne koristi za zrak in zmanjšanje emisij toplogrednih plinov. Dodatne podrobnosti o povezavah s politikami so navedene v poglavju 4 Delovnega dokumenta služb Komisije.

10. SKLEPNE UGOTOVITVE

To poročilo prvič vključuje vseh 27 držav članic. Vse nove države članice so vzpostavile mreže za spremljanje, imenovale ranljiva območja in izdelale delovne programe.

Glede kakovosti vode za podzemno vodo 66 odstotkov opazovalnih postaj kaže stabilne ali padajoče koncentracije nitratov. Vendar se na 34 odstotkih postaj še vedno ugotavlja povečanje onesnaženja z nitrati, 15 odstotkov postaj pa je prikazalo koncentracije nitratov, ki presegajo mejno vrednost kakovosti 50 mg na liter. V telesih podzemne vode plitve ravni kažejo višje koncentracije nitratov kot globlje ravni. Najvišji delež onesnažene vode je med 5 in 15 metrov pod površino.

V zvezi s kakovostjo površinske sladke vode 70 odstotkov opazovalnih postaj kaže stabilne ali padajoče koncentracije nitratov. Pri 3 odstotkih koncentracija presega 50 mg na liter, pri 21 odstotkih pa je koncentracija nižja od 2 mg na liter. Na 33 odstotkih postaj, ki spremljajo trofični status, je voda opredeljena kot evtrofična ali hipertrofična. Kmetijska obremenitev v zvezi z onesnaženjem površinskih voda z nitrati se je v mnogih državah članicah zmanjšala, kljub temu pa je prispevek kmetijstva k obremenitvam površinskih voda z dušikom še vedno visok.

V EU-15 je ugotovljeno nadaljnje povečevanje površine ranljivih območij v primerjavi s prejšnjim poročevalnim obdobjem. Imenovana območja so se povečala od 43,7 odstotkov na 44,6 odstotkov ozemlja EU-15, v EU-27 je imenovanih območij 39,6 odstotkov, vključno z ozemljem držav članic, ki uporabljajo delovni načrt na celotnem območju. Vendar pa podatki o kakovosti vode kažejo, da so v več regijah EU-15 in tudi EU-12 potrebna dodatna povečanja imenovanj v skladu z merili iz direktive o nitratih.

Kakovost delovnih programov se je v primerjavi z zadnjim poročevalnim obdobjem v EU-15 povečala; vendar to še vedno pogosto izhaja iz postopkov za ugotavljanje kršitev. Vse nove države članice so izdelale delovne programe, vendar je treba več programov dodatno izboljšati, da bi dosegli popolno skladnost z zahtevami direktive o nitratih, zlasti določbe v zvezi z gradnjo skladišč, uravnoteženim gnojenjem in določitvijo obdobij, v katerih je vnos v tla prepovedan. Razpoložljivost informacij in storitev usposabljanja za kmetovalce ter učinkoviti nadzorni programi so bistveni za zagotavljanje učinkovitega izvajanja programov na terenu.

V regijah z intenzivno živinorejo je ugotovljeno naraščajoče zanimanje za tehnike predelave živinskega gnojila, kar omogoča učinkovitejše upravljanje s hranili, ki se pogosto kombinira s proizvodnjo energije iz bioplina. Učinkovito upravljanje s hranili je pomembno za zniževanje stroškov kmetij.

Izkušnje pri izvajanju in napredni znanstveni vpogledi v sinergijske učinke ukrepov v delovnih programih v zvezi z nitrati kažejo, da politike v zvezi z dušikom zahtevajo celovit pristop z upoštevanjem celotnega dušikovega cikla in da izvajanje direktive o

nitratih prinaša znatne koristi, zlasti pri zmanjšanju emisij amoniaka in toplogrednih plinov, pa tudi na širšem področju varstva voda v skladu z okvirno direktivo o vodah. V prihodnosti bo treba temu vidiku upravljanja dušika posvetiti več pozornosti, pa tudi ustrezno in stalno pomoč znanstvene skupnosti na nacionalni in evropski ravni.

Komisija bo nadaljevala delo z državami članicami za izboljšanje izvajanja s skupnim ciljem varstva voda. Nadaljevala bo tudi s pravnimi spori, kadar bo po njenem mnenju to potrebno.